

Cincér

GOMBÁSSZUNK!

Tatai Vadlúd Sokadalom

**A természet
hátszaga**

tartalom

1

Gombásszunk!

2

Tatai Vadlúd Sokadalom

4

A Börzsöny tanítója

5

Programkínálatunk

6

A természet hátországa

8

In memoriam

10

Ócsai Tájház

12

Cincér Kázmér

*Ha elolvastad,
add tovább!*

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűri András igazgató
Budapest, 2021

Szerkesztő: Rezneki Rita
Kiadványszerkesztés: Kiss Maja

Címlapon: sárga róka gomba, Halász Antal
Fotók: Berkó Gyöngyi, Csonka Péter,
Gazda Attila, Halász Antal, Kovács Richárd,
Peer Réka, Pintér Balázs, DINPI archívum

Nyomdai munkák: DUNA-MIX Kft.
Ingyenes terjesztésű kiadvány.

Az újság megjelenését támogatta:

GOMBÁSSZUNK!

A gombagyűjtés néhol a megélhetést segítő munka, de többnyire inkább szabadidős tevékenység, afféle izgalmas vadászat. A természetkímélő gombászásnál nem sérül sem a gomba, sem az élőhely.

De pontosan milyen gombát, hol, mennyit és hogyan gyűjtünk?

- A talajt vagy a korhadékot átszövő gombafonalszövedékről éles késsel kell leválasztani a termőtesteket, így kevésbé sérül a gombaszövedék.
- Jó pár gombafaj a ritkasága miatt természetvédelmi oltalom alatt áll, ezért gyűjtésük engedélyhez kötött. A védett gombafajoknak a természetvedelem.hu honlapon lehet utánanézni.
- Kutakodás közben kerüljük az oktalan pusztítást, a védett fajok taposását. Ennek érdekében kerüljük a fokozottan védett területeket, ezek látogatása amúgy is engedélyhez vagy turistautak jelenlétéhez kötött, amelyekről letérni nem szabad.
- Védett természeti területeken a gombászás – bárminek a gyűjtése – engedélyhez kötött vagy a kezelési tervben szabályozott.
- Nem védett, állami, önkormányzati területeken a gombászok fejenként 2 kg-ot gyűjthetnek naponta, az e fölötti kereskedelmi mennyiség gyűjtésére már megállapodást kell kötni a terület vagyongazdálkodójával.
- Magánterületen a tulajdonos útmutatásai, engedélye szerint lehet csak gombászni.
- A gyűjtött gombákat felhasználás előtt hivatalos gombaszakértővel át kell vizsgáltatni.

A fentiek figyelembevételével az aktív pihenésnek és a természetjárásnak egy új oldalával ismerkedhetünk meg, amely sok-sok élményt nyújthat nekünk, gyerekeinknek és barátainknak.

*Halász Antal
tájegységvezető, Vértes-Mezőföldi Tájegység*

Császárgalóca (Amanita cesarea), védett, kémleltre szoruló gombafajunk

Ízletes vargánya (Boletus edulis), méltán a legismertebb és legkedveltebb erdei gomba

TATAI VADLÚD SOKADALOM

A Tatai Vadlúd Sokadalom a távoli északi tundrák üzenetét magukkal hozó vadludakat köszönti. Igazi ünnep a természetbarátok számára minden év utolsó szombatján, amelyen a látványosságról és a hangulatról a sokezernyi vadlúd és mintegy 170 lelkes önkéntes gondoskodik.

A rendezvénynek helyszínt adó Öreg-tó olyan különleges madárpihenőhely, melyet egy város szinte teljesen körülvész. Tata a „vizek városa”, ahol a természeti és épített környezet egymásba fonódik: a város közepén van Magyarország legjelentősebb vízi vára. A tó partját sétányok szegélyezik, tökéletes helyszínt biztosítva az őszi vadlúdmegfigyeléshez.

A rendezvény célja, hogy felhívja a figyelmet a természeti rendszerek sérülékenységre, azok megőrzésének fontosságára. Támogatni szeretnék, hogy Tata mértékadó ökoturisztikai desztinációként működjön, amelynek alapja a vízimadarak vonulásának, napi aktivitásának természeti jelensége.

Az állami és civil természetvédelmi szervezetek számára ez a rendezvény fontos találkozópontra is egyben, ahol a madár- és természetvédelmi problémákat, programokat és eredményeket egymással és a látogatókkal is megismertethetik.

A tatai Öreg-tó

Az Öreg-tó Magyarország legrégebbi mesterséges tava, melyet hajdanán meleg vizű források tápláltak. Az Által-ér völgyi vadvizek meghódítását, ha szelíd módon is, de a rómaiak kezdték el kőhordó út megépítésével, majd a munkálatokat a XIV. században Zsigmond király is folytatta. Az Öreg-tó elsősorban vadlúd-gyülekezőhelyként vált európai hírnévűvé. Az első északi ludak rendszerint már október derekán megjelennek, de komolyabb számban csak november elejétől tartózkodnak a tavon. Legnagyobb létszámban a nagy lilik (*Anser albifrons*) és az egyetlen hazánkban is költő vadlúd, a nyári lúd (*Anser anser*) figyelhető meg. November végén, december első felében jellemzően több tízezer vadlúd északázik a tavon. A tó helyi jelentőségű védett természeti terület, Ramsari Terület és Natura 2000 Különleges Madárvédelmi Terület.

A sokadalom képekben

Spektíves madármegfigyelés

A tó partjára madarászok települnek ki távolra látó távcsövekkel (spektívekkel), hogy az érdeklődők számára megmutassák a tómeder madarait

Szakmai előadások

A helyszínen a természetvédelmi, madarász szakemberek mindenki számára nyitott előadásokon mutatkoznak be

Játsszóház

A gyerekeknek játszószátorban kínálunk természetismereti foglalkozásokat, programokat

Állati jó bemutató

Nemcsak a sátrakban, a tóparton is zajlanak a sokadalom programjai, a képen Tóth Gábor tart állatbemutatót

Életképfestés

Zsoldos Márton és Kóczy Szabolcs természetfestők évről évre a helyszínen folytatják a tó élővilágának megőrkítését. A festők munkáját, a kép elkészülését a látogatók is nyomon követhetik.

vadludsokadalom.hu

Szeretettel várjuk Önt is november 27-én a vadludak és a természet ünnepén!

A BÖRZSÖNY TANÍTÓJA

Takáts Margit, a királyréti Hiúz Ház Erdei Iskola vezetője idén vonult nyugdíjba. Négy évtizedes pedagógusi és környezeti nevelői munkáját nyáron Lehoczky János-díjjal és Pro Natura emléklappal is elismerték.

Takáts Margit Királyréten született, a Börzsönyi erdő gyermekkorától otthona, játszótérszervezője és életének szerves része. Fialan pedagógusként diákjaival belekapcsolódott az akkori erdőt járó úttörő vándortábori mozgalomba, nyaranta pedig a Brellos Tamás és Homoki Nagy István által vezetett, legendás Börzsönyi madarásztáborokban segített csoportvezetőként.

A Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság (a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság jogelődje) vezetése 1997 januárjában kereste meg Margitot azzal a feladattal, hogy a frissen elkészült királyréti oktatóközpontot töltsen meg tartalommal, élettel. A feladatot 17 év tanítói tapasztalattal a háta mögött vállalta el és végezte huszonöt éven át – egészen 2021. márciusi nyugdíjazásáig. Szervezőmunkája nyomán az oktatóközpont megtelt programokkal, élettel, zsvajjal, idővel pedig a Nemzeti Park kiemelt oktatási helyszínévé vált.

A Lehoczky János-díj átadó ünnepségén, 2021 nyarán

A programok közül Margit legjobban az akkor induló erdei iskolai programokat szerette. Tudatosan hagyta, hogy a gyerekek az első napokban lakják be a környező erdőt, a Bagoly-bükki-patak partját, majd megkezdődött a gondosan felépített oktatás. Időközben sok-sok igényes társasjáték, kiegészítő és dísz került ki a keze alól, amelyek igazán egyedivé tették a programokat és a házat.

Margit szárnyai alatt több ezer gyermek szerzett életre szóló tapasztalatokat, természeti és természetvédelmi ismereteket

Programkinálatunk

Hétféle programot keres a család?
Túra a barátokkal vagy épp egy könnyű séta a cél?

Programkalauz füzetkénk ebben segít – tavaszi nap-sütésben, nyári melegben, őszi, ködös napokon vagy télvíz idején egyaránt.

Igazgatóságunk Budapest, Pest, Komárom-Esztergom és Fejér megyében kínál évente mintegy 200 programot. Kollégáink a legkülönbözőbb témákban és helyszíneken tartanak vezetett túrákat, bemutatóhelyeinken az érdeklődőket természetismereti kiállításokkal és programokkal várjuk.

Az ingyenes füzetet keresse bemutatóhelyeinken, rendezvényeinken, a Programkalauz emellett honlapunkról is letölthető.

WWW.DUNAIPOLY.HU

FACEBOOK.COM/DUNAIPOLY

REGISZTRÁLJON ELEKTRONIKUS
HÍRLEVELÜNKRE!

Biztosítsa be előre helyét szakvezetéses túráinkra is a jegymester.hu portálon keresztül! Sorban állás helyett:

ELEKTROMOS KERÉKPÁRRAL A PILISBEN

Az elektromos rásegítésű biciklikkel könnyedén leküzdhetjük a meredekebb emelkedőket is, így igazán kellemes élmény a kerekezés. Várjuk a kerékpározás szerelmeseit a Duna-Ipoly Nemzeti Parkba, a Visegrádi-hegységbe és a Pilisbe, ahol vezetett túrákon, vagy akár egyénileg is felfedezhetjük a tájat.

E-bicikli-bérlés és csoportos túrák:

Pilismarót: marotikiskert.hu

Visegrád: eltekerentyu.hu

FOTÓS ELŐADÁSOK ÉS TÚRÁK KIRÁLYRÉTEN ÉS A SAS-HEGYEN

a 2020-as Év Természetfotósával, Potyó Imrével

Információ: +36 27 585 625,
potyoi@dinpi.hu

*Varázslatos makrotémák
– izgalmas helyszínek
– kreatív kompozíciók!*

A TERMÉSZET HÁTORSZÁGA

A természetvédelemben az élettelen természeti értékekről kevesebb szó esik annak ellenére, hogy az egész földi élet egyik legalapvetőbb meghatározója a földtani környezet. Vannak azonban néhányan, akik nagyon is számotartják: a földtudományok kedvelői és művelői, valamint a hegy- és sziklamászó közösségek.

Földtani képződménynek tekinthető minden, ami a Föld külső vagy belső erői által vezérelt földtani folyamatokban jön létre. Minden egyes földtani folyamatnak megvan a kiindulási anyagára jellemző végeredménye, ezért ezek, mint az őket létrehozó természeti folyamatok és a létrejöttükhöz szükséges földtörténeti idő egyedi, megismételhetetlen emlékművei, joggal tartanak igényt a természetet kedvelők és védők figyelmére. A geodiverzitás vetekszik az élővilág sokféleségével.

De mi mindenből lehet földtudományi természeti érték? Cikkünkben néhány példán keresztül szeretnénk bemutatni ezeket.

Különleges rétegzettség

A rétegzettség sajátosságok az őskörnyezet energiaviszonyaira utalnak.

Keresztrétegzett márga a lábatlani Reviczky-bányában

Ősmaradványok

Az ősmaradvány-tartalom a kőzet korára és szűkebb képződési környezetére vonatkozóan ad információkat. Az ősmaradványvá váláshoz szerencse is kell, becsljük hát meg e szerencsés „túlélőket”!

Csigamaradvány felsőtriász mészkőben

Tengerisün-maradvány felsőeocén mészkőben

Sziklaalakzatok

A külső erők hatására kialakuló felszínformákat az erózió hozza létre, amely az eltérő kőzetkeménység miatt preparál ki sajátos sziklaalakzatokat.

Tektonikai elemek

A látványos törések, vetődések, gyűrődések a hegységképző erőket idézik fel.

Gyűrt mészkőrétegek a csővári Vár-hegyen

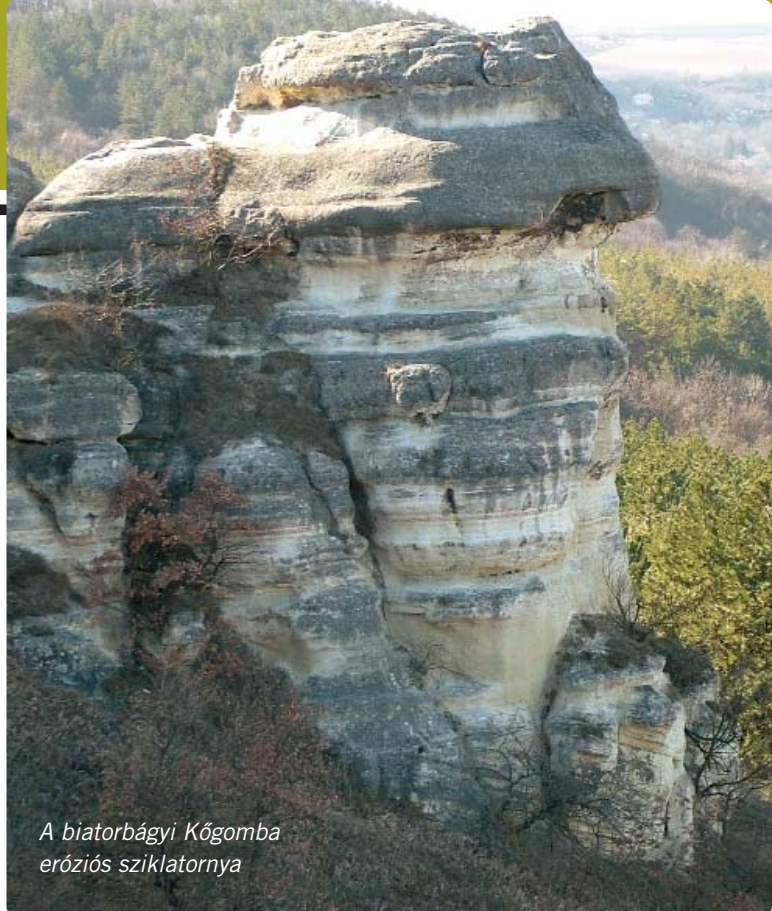

Az ásványok és ősmaradványok a lelőhely megóvása mellett sok esetben éppen azáltal őrződnek meg a pusztító tényezők hatásától, akkor kerülnek be a tudomány és a közművelődés látókörébe, ha kíméletesen és szakszerűen összegyűjtik őket. Az ilyen „kulturmisszió jellegű” gyűjtés természetesen nem azonosítható a lelőhely kifosztására való tudatos törekvéssel. Így látják ezt a kutatók és az egyesületekbe tömörült ásvány- és ősmaradványgyűjtők is, akik a gyűjtés szabályozására etikai kódexet állítottak össze.

Az élettelen értékek védelme részben más szemléletet (is) követel, mint az élővilágé, mert „fajok szerinti” védelmük ritkán oldható meg; a lelőhelyeik pedig, akár természetes, akár mesterséges úton jöttek létre, az első pillanattól kezdve pusztulnak is. Emiatt célszerű az arra méltó előfordulási helyeket, geotópokat – természetvédelmi terület vagy természeti emlék kategóriában – területi védelem alá helyezni, adott esetben helyszíni bemutatóhellyé alakítani annak érdekében, hogy azok tartósan fennmaradjanak.

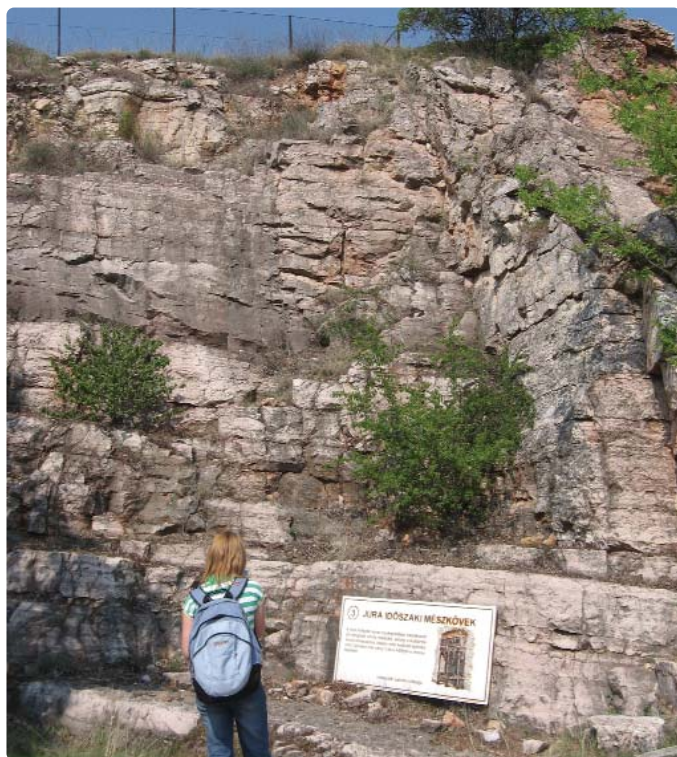
Honlapunkon (dunaiopoly.hu) az európai uniós pályázati forrásból létrehozott Sziklaleső aloldalon összegyűjtöttük az Igazgatóság területén lévő legérdekesebb sziklaalakzatokat, kaptárköveket, földtani alapszelvényeket, amelyekről sok-sok fénykép, valamint szakmai és turisztikai információ is megtalálható.

Vincze Péter földtani referens

A biatorbágyi Kőgomba eróziós sziklatornya

Földtani bemutatóhely a tatai Kálvária-dombon

Prof. Dr. Kárpáti László (1948–2021)

Nagyon nagy veszteség érte a hazai természetvédelem szervezetét. Prof. Dr. Kárpáti László, a Fertő–Hanság Nemzeti Park „megálmodója”, alapító igazgatója, a Soproni Egyetem címzetes egyetemi tanára, Ászár és Sarród községek, valamint Sopron Megyei Jogú Város díszpolgára, méltósággal viselt, hosszan tartó súlyos betegség után, 2021. június 27-én átadta lelkét a Teremtőnek. Halálhíréről megrendülten értesültünk!

Prof. Dr. Kárpáti Lászlót sokan ismertük és tiszteltük mint egyetemi oktatót, „madarász” kollégát és kiváló természetvédelmi szakembert. A Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság nyugalmazott alapító igazgatója volt. Annak 1990-es megalakulásától 2011-ig, nyugdíjba vonulásáig vezette az Igazgatóságot. Szinte egész életét a hazai természetvédelemnek, valamint a kapcsolódó tudományoknak és a fiatalabb nemzedékek tanításának, oktatásának szentelte. Munkássága eredményeképpen a Fertő–Hanság Nemzeti Park egyike lett a legelismertebb határon átnyúló nemzeti parkoknak Európában, míg a Fertő-táj ma már két országhoz tartozó közös világörökségi terület.

Prof. Dr. Kárpáti László 1973-ban szerzett erdőmérnöki oklevelet Sopronban, az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karán. 1978-ban erdészeti növényvédelmi szakmérnöki oklevelet szerzett. 1981-ben doktorált a József Attila Tudományegyetem Állatrendszertani és Állatökológiai Tanszékén. 1997-ben PhD-fokozatot szerzett a Soproni Egyetemen. Sok évtizedes kiemelkedő természetvédelmi, tudományos és oktatói munkásságát több magas rangú állami és nemzetközi kitüntetés is fémjelzi.

Hamvait 2021. július 13-án helyezték örök nyugalomba a sarródi temetőben, ahol több százan kísértük utolsó földi útjára.

Dobos Antal (1950–2021)

Újabb szomorú hír rendítette meg az Igazgatóság kollektíváját, július 27-én súlyos betegsége következtében eltávozott közülünk Dobos Antal nyugalmazott osztályvezetőnk. Tóni – így hívtuk mindannyian – közel két évtizedig volt közvetlen munkatársunk.

A Soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen szerzett erdőmérnöki diplomát 1976-ban. Ezt követően a MÉM Debreceni Állami Erdőrendezőségen kezdett dolgozni üzemtervezőként. Három évig termelőszövetkezeti ágazatvezetőként Tápióbicske térségében erdőtelepítéseket irányított. 1979. márciustól 1985. január végéig a Mátrai EFAG-nál két erdészet vezetését bízták rá. 1985 februárjától a Budapesti Erdőfelügyelőség főelőadója, majd osztályvezetője lett. Az Igazgatóság jogelődjénél (Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság) 1992 januárjától erdészeti-vadászati felügyelői beosztásban dolgozott. Még ebben az évben sikeres természetvédelmi őr vizsgát tett. 2001-től kinevezték az Erdészeti, Vadászati és Őrszolgálati Osztály vezetőjévé, ahol nyugállományba vonulásáig, 2011 márciusáig irányította és felügyelte a hozzá tartozó szakmai feladatokat és a természetvédelmi örök munkáját.

Széles látókörű, nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező, hihetetlen munkabírási kollégánk volt. Munkáját nagy fokú precizitás és szakmaiság jellemezte, melyet nemcsak az Igazgatóságon, hanem a társszerveknél, hatóságoknál is elismertek. A kollektívában mindvégig megbecsült személy volt, véleményét, meglátásait, tanácsait szívesen vettük. Természetvédelmi munkásságáért Miniszteri Elismerő Oklevélben részesült.

Tónit az Igazgatóság saját halottjának kijáró tiszteletadással és főhajtással kísértük utolsó útjára augusztus 5-én a szolnoki temetőben.

Kegyelettel őrizzük emléküket. Nyugodjanak békében!

Füri András
igazgató

ÓCSAI TÁJHÁZ

*„A hagyomány nem a hamu őrzése,
hanem a láng továbbadása.”
(Morus Tamás)*

Ócsa egy szolid kisváros Budapesttől délre, ahol a természeti és épített környezet gazdagon jutalmazza a látogatót: tájházegyüttes, műemlék templom, pincesor, szabadon látogatható tanösvény és fokozottan védett természetvédelmi területek várják itt a vendéget.

A település magjában fekvő Ócsai Tájházat a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság működteti. A 8 portás tájházegyüttesben a tárlatvezetések és interaktív programok alkalmával néprajzi ismeretekkel gazdagodhat a betérő. Helye van itt a népmesének és a népi játékoknak, a kézműves foglalkozásoknak is. A tájház gazdag néprajzi gyűjteménye időutazást ígér, de emellett a látogató tájékozódhat itt a terület látnivalóival kapcsolatban, családi rendezvényekről, kulturális eseményekről és a környező védett területekre induló szakvezetési túrákról is.

A tájház szomszédságában található Árpád-kori templom ódon falai között átfogó kultúr-, vallás- és művészettörténeti tárlatvezetéssel akár 800 évet is visszautazhatunk az időben

A tájban élő ember ideája a tájházban lépten-nyomon jelen van mind a megőrzött eszközökben, mind az alapanyag- és tájhasználatban. A Nemzeti Park Igazgatóság koordinálásával igyekszünk megőrizni a régi praktikákat és technológiákat, melyek segítségével az ide érkező a modern világ kihívásaira is találhat válaszokat. Szeretnénk inspirációt adni a természetes életmódot keresők számára is, ezért számos ismeretátadó célú rendezvényt és hétvégi családi programot szervezünk évről évre.

Az osztálykiránduló gyerekek is tartalmas napot tölthetnek nálunk: a kirándulást népismereti tudással kiegészítve, helye van itt a játéknak és a játékba ágyazott tanulásnak egyaránt. Az óvodás csoportokat is élményközpontú programok várják, őket a népmesék világán keresztül hívjuk felfedezésre, ősszel és tavasszal meseösvényprogramok várják a csoportokat és a családokat.

*Kormos Rebeka
tájházzvezető*

Meseösvény

A „Gyere velünk oskolába” program helyszíne

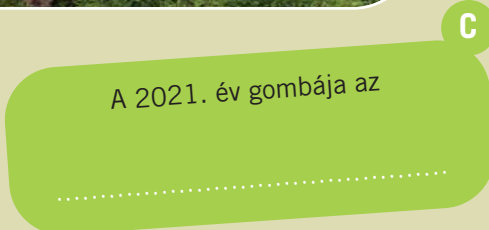

Természetismereti foglalkozás

Gombapárosító

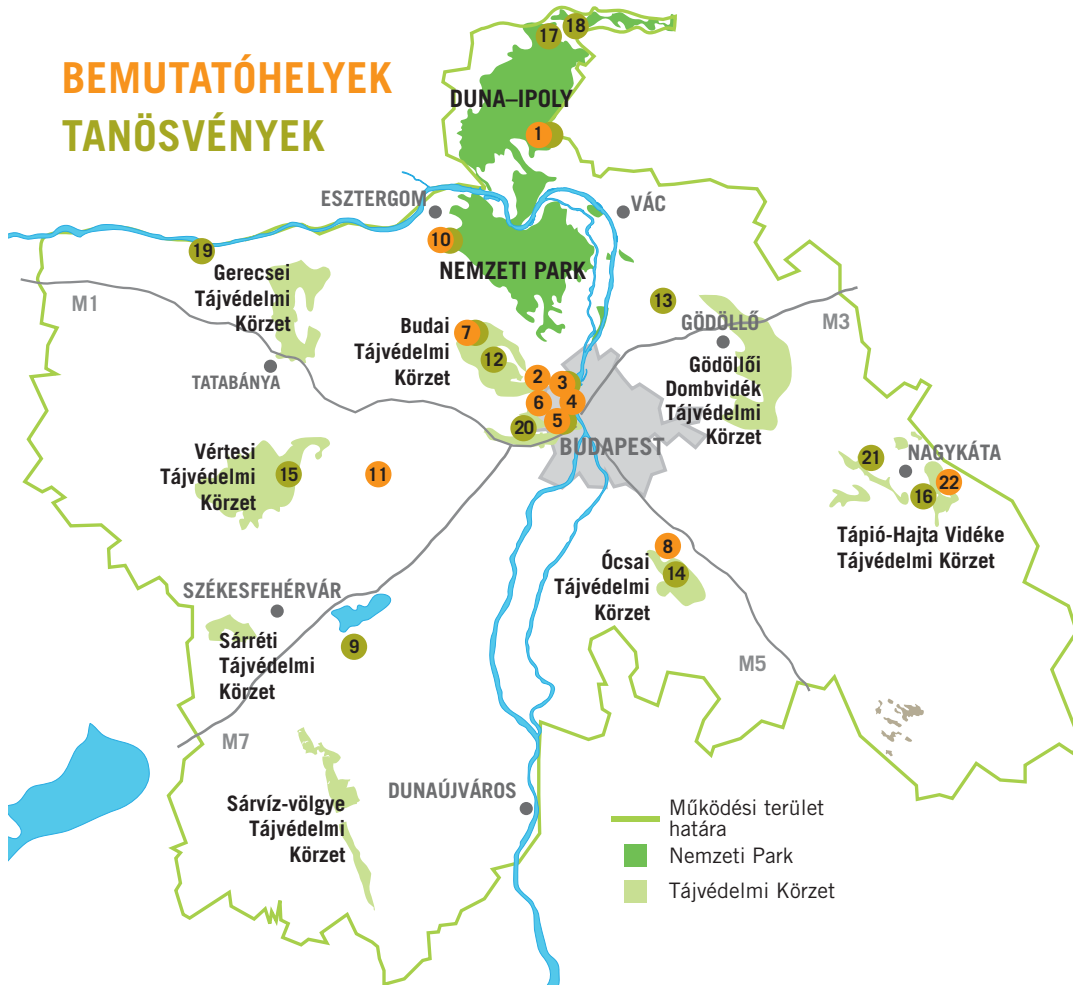
Találd ki a megfejtéseket,
keresd meg az összetartozókat!

A megoldásokat küldd el e-mailben, neved és címed pontos feltüntetésével. A helyes megfejtők között ajándékokat sorsolunk ki. E-mail-címünk: reznekir@dinpi.hu, beküldési határidő: 2022. február 28.

Előző számunk megfejtése: erdei pele, hamvas küllő, macskabagoly, molyhostölgy vadmacska, közép fakopáncs

BEMUTATÓHELYEK TANÖSVÉNYEK

dunaipoly.hu

- 1. Hiúz Ház Erdei Iskola és Látogatóközpont Királyréti tanösvény**
2624 Szokolya, Királyrét
☎ +36 27 585 625 vagy +36 30 238 0063,
kiralyret@dinpi.hu vagy hiuzhaz@dinpi.hu
- 2. Pál-völgyi- és Mátyás-hegyi-barlang**
1025 Budapest, Pusztaszeri út 35.
☎ +36 1 325 9505, palvolgy@dinpi.hu
- 3. Szemlő-hegyi-barlang és Kőpark tanösvény**
1025 Budapest, Pusztaszeri út 35.
☎ +36 1 325 6001, szemlohegy@dinpi.hu
- 4. Budai Vár-barlang**
1014 Budapest, Szentháromság tér
☎ Kunisch Gyöngyvér, +36 30 153 0980,
varbarlang@dinpi.hu
- 5. Sas-hegyi Látogatóközpont és tanösvény**
1112 Budapest, Tájék u. 26.
☎ Vatai Anna, +36 30 408 4370,
sashegy@dinpi.hu
- 6. Jókai-kert**
1121 Budapest, Költő u. 21.
☎ Kővári Anita, +36 30 663 4670,
kovaria@dinpi.hu
- 7. Pilisi Len Látogatóközpont és Jági tanösvény**
2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.
☎ Tóthné Becsei Katalin, +36 30 5111 802,
pilisilen@dinpi.hu
- 8. Ócsai Tájház és tanösvény a Turjánban**
2364 Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.
☎ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368,
ocsaitajhaz@dinpi.hu
- 9. Dinnyési-fertő és Madárdal tanösvény**
☎ velence@dinpi.hu
- 10. Kökőrcsin Ház és Strázsa-hegyi tanösvény**
2509 Esztergom, Strázsa-hegy
☎ Dr. Jankainé Németh Szilvia, +36 30 663 4614
vagy +36 33 435 015, nemethsz@dinpi.hu
- 11. Alcsúti Arborétum, Alcsútdoboz**
- 12. Nagy-Szénás és Sisakvirág tanösvény Nagykovácsi**
- 13. Fóti-Somlyó tanösvény, Fót**
- 14. Selyem-réti tanösvény, Ócsa**
- 15. Haraszt-hegyi tanösvény, Csákvár**
- 16. Hajta-túra, Farnos, Tápiószentmárton**
- 17. Apródok útja tanösvény, Drégelypalánk**
- 18. Páskom legelő tanösvény, Dejtár**
- 19. Kőpите-túrakörök, Dunaalmás**
- 20. Gubóvirág tanösvény, Budaörs**
- 21. Gólyahír tanösvény, Tápióság**
- 22. Famosi Madárvárta, Farnos**

*Az év fajai
2021-ben*

Az év rovára a
kacsafarkú szender

Az év madara a
cigányesuk

Az év emlőse a
hermelin

Az év fája a
lisztes berkenye

Az év hala a
jászkeszeg

Az év kételtűje a
zöld varangy

Az év gombája az
óriás boeskorosgomba

Az év vadvirága a
vetési konkoly